

mitte parts losine või troonimä-
küebemega võrtsitatud. Kuid
kõneles tõsistest asjadest ja
muidugi targalt, kusjuures
võimsa analüütilise mõistuse
arutluste ja hinnangute üllatav
tänapäevsus löi tunde, nagu
polekski tegu aastakümnete va-
naste heliintidega, vaid otse
täna mõeldud mõtetega.

Nii kujuneski Kerese enda
sõna aktuse (miks küll oleme
unustanud selle piduliku sõ-
na?) sisuliselt ja emotsionaal-
seks dominandiks. Aga ka üld-
se oli kogu üritus komponeeritud
(nimelt see sõna tundub
antud puhul eriti täpne, ehkki
justkui teisest ooperist) silma-
paistvalt õnneliku käega ja ek-
simatute temporütmidega, pak-
kudes napi poolteise tunniga
palju heledat mõttele ja süda-
mele. Tundub, et siin oli ees-
kujuväärset muudegi analoogi-
liste ettevõtmiste jaoks, mida
ju nii sageli kimbutab tuim-
šabloon ja hall igavus.

Hea tõdeda, et Kerese mäles-
tuspäev tõi erilise reklaamitagi
kokku saalitäie rahvast. Suur
inimene, mitme põlvkonna
lemmik ei unune. Nagu ka ak-
tusel õigesti öeldi, hoiame tema
mälestust — iseenda jaoks.

«Kõnede ja leiva» kaua-
oodatud teine köide il-
mus kahe autorinimega.
Pole vähimatki kahtlust, et ta
leiab suure hulga huvilisi tu-
gejaid.

Ma ei taha ette rutata teose
tulevastest arvustajatest, kes
sellest tüsedast raamatust lei-
vad tõenäoliselt rohkesti arut-
lemis- ja ka vaidlemisainet.
Praegune ääremärkus piirdub
üksnes fakti erakordsuse kons-
tateerimisega. On põhjust öel-
da, et ühe kirjaniku lahkumise
ne andis eesti kirjandusele uue

kirja lehitatakse teine-
kord kriitikas võtmata vae-
vaks ära seletada, kelle või
mille vastu see mäss peaks ole-
ma sihitud. Seletamatagi selge,
et säärane arvustus Jaan Kap-
linski uuematest värssidest vai-
mustusse ei satu.

Aga just neid lugesis Kirja-
nike Maja saali musta lae all
poolteistkümmend kena noor-
meest ja tütarlast. Lugesis (ja
laulsid) ilma artistliku tulevär-
gita, kohati vist küündimatult-
ki, aga ometi kaasa elades ja
kaasaelamist äratades. Meel-
div tõdeda, et nii tulevased
puusepad ja õmblejad kui ka
nende kasvatajad-kujundajad
poeesiast osasaamist inimeseks
saamise ja inimliku elamise
loomulikuks osaks peavad. Iga-
tahes oli see õhtu, mille võlu
oli suurem kui üksikute esitus-
te «aritmeetiline summa» ja
näis peituvat mingis erilises
atmosfääris, mille kujundasid
nii siiras esitus kui ka tähele-
panelik, vastuvõtutahteline
publik, keda oli terve saalitäis
ja kelle seas rõõmustavalt do-
mineerisid noored näod.

Mida nad sellest luuletunnist
kaasa viisid? Aga võib-olla ni-
melt selle targa rahu, heleda
terviku- ja tasakaalutunde, mis
Kaplinski viimase aja luuletus-
tes nii soojalt ja sümpaatselt
heliseb. Ja viimati on inimese-
le nüüdismaailma pingetes just
seda vägagi tarvis?

«Eestilise kasvatusdöö va-
hendiks on kõige kätte-
saadavam ja mõjuvam
küll kirjandus, kuid ta pole
ometi ka ainsaks vahendiks.
Selle kõrval tuleb arvestada
rea teistegi komponentidega.
Siin on loodus, mineviku kul-

me olemise põvest poeetiline
nandud Tuglase novellide ro-
mantilist kirkust, kujundi- ja
stiiliilu, «Väikese Illimari» soo-
ja realismi, marginaalide mõt-
tesära, kirjanduslooliste ja
kriitiliste tööde missioonitun-
nust. Selle kõige tähtsust
põrmugi pisendamata mõtled
kirju lugedes veel: aga võib-
olla on Tuglase suurus mitte
vähemal määral algataja, or-
ganiseerija, koondaja rollis,
kõige tüütumarki tööd a mitte
põlgavas vabatahtliku kohuse
täitmises läbi aastakümnete?

Sellele, kes näinud sama-
nimelist filmi, tekib
Noorsooteatri etendusel
ajuti kahtlus, kas ta tõesti näeb
sedasama D. Wassermanni
«Lendas üle käopesa». Ma pean
praegu silmas mitte seda, mis
toimus laval — omas laadis on
sael kõik päris hästi, kohati
lausa tugevasti paika pan-
dud —, vaid seda, mis toimus
saalis. Sest see rusuv lugu (väl-
ja arvatud paar viimast stsee-
ni) moodus üpris ülemeelikus
õhkkonnas, rõkkava naeru saa-
tel.

Kellele saaks olla midagi nae-
ru vastu?! Ka selles tükkis lei-
dub kohti, kus ta on täiesti
omal kohal. Aga siiski hakkab
(kaugeltki mitte esmakordselt!)
piinlik, et meile teeb kangesti
nalja, kui ekskremente kutsu-
takse vägisõnaliste nimedega
ning kunagi kirjasõnas kom-
beks olnud punktiir muudeltgi
juhtudel kaob ka lavakõnes,
kui see, mida tavaliselt liigitat-
akse kahemõttelisuste rubrii-
ki, etenduses sootuks ühemõt-
telise ilme saab.

Publiikut süüdistada poleks
mõistlik; ka siis, kui ta mil-
lekski (veel?) küps ei ole, on

lõõbi tasemest kõrgemale.
Mis siis üle jääb? Natuke
hingesojendamisest kõrgselts-
konna magusa elu paistel. Pi-
sut lohutust sellest, et ka ri-
kastel on samad mured. Hul-
ganisti kauneid tualette, möö-
dukalt nalja, näpuotsaga pi-
kantsust... Tõsijutt, peaaegu
nagu «päris» «Dallas» — ainult
veel igavam. Lugu võiks ju väl-
ja vabandada, et lõpuks saa-
vad peaaegu kõik naisnäitlejad
tööd. Aga vaevalt seegi erilist
rõõmu pakub, sest seltskond on
küll kirju, aga iga roll omaet-
te üpris tasapinnalised, sügavu-
se ja saladuseta.

Kas tõesti ei leidu laias maa-
ilmas kopsakamat tükki sisus-
tama akadeemilise teatri re-
pertuaari meelelahutuslikku
osa? Ja kas maksab midagi et-
te heita vaatajale, kui me teda
jätkuvalt kujundame alasti
massikultuuri produktide na-
jal?!

Kas peab ootama uut Catot,
kes idee- ja kunstilageduse
Kartaagot niikaua ründaks,
kuni see tulemusi annab?

Mosaiik, mis neist kildu-
dest kujuneb, on parata-
matult juhuslik ja puu-
dulik — nii seotõttu, et kau-
geltki kõik oluline ei mahtu-
nud kommentaatori vaatevälja,
kui ka seepärast, et osa koge-
tustski ei paku ainet ega taht-
mist arutlemiseks. Aga ometi
näib öeldustki kujunevat ühe
tavalise kuu kultuuriehu põgus
üldpilt talle omaste rõõmude,
murede ja probleemidega —
kõige sellea, millest kuivahe-
tusel tõsiselt, nõudlikult ja sih-
te seadvalt kõneldi Eestimaa
Kommunistliku Partei XIX
kongressil.